

A házasságjogi culpa-compensatio elvi alapja. A Kúria az a bontóperbeli gyakorlata, mely bizonyos mértékben a házaselek kölcsönös vétkeisége esetén a bontás szempontjából azok vétkeiségét egymással összeméri, élénk irodalmi megvitatásban részesült. E sorok írója is foglalkozott vele, így többek között elvi alapon a „Házassági törvényünk 80. §-a pontjához” című cikkében. (Polgári Jog 1930. évf. 396. old.)

A Kúria ítéleteiben a culpa-compensatio különböző jogi formában jelenik meg. Egyes esetekben a bontást kérő fél kötelességszegő magatartásával való összefüggése alapján nem tartják súlyos kötelességszegésnek az alperes magatartását, habár az e nélkül a súlyos házastársi kötelességszegés tényállását kimerítené, vagy megállapítják ugyan, hogy szándékos és súlyos kötelességszegés fennforog, de az a másik fél viselkedésére való tekintettel menthető, — vagy végül kimondják, hogy a H. T. 80. §. a) pontjában megjelölt bontó ok fennáll, de a bontást kérő fél vétkeiségére való tekintettel reá nézve nem tekinthető a házasság anynyira feldúltnak, hogy az a bontást kérőre nézve elviselhetetlen és így a kereset a 80. §. a) pontjának utolsó bekezdése értelmében, mely a 80. §-ban felsorolt bontó okok relativitását megállapítja, a kereset a bontóok fennforgása ellenére elutasítandó.

Ujabbán a Kúria P. III. 2976/1932. számú 1933. május 2-án hozott ítélete foglalkozik bővebben e gyakorlat elvi alapjával.

„Habár a házassági jogról szóló törvény a házasság felbontására nézve a kereseti jogot általában csak az ártatlan félnek adja meg, a vétkes felet sem zárja el attól, hogy a házassági kötelék felbontását kérhesse, hacsak vétkeisége nem a másik házastárs cselekményébe való beleegyezésben, avagy abban való részességben áll, amely cselekményt ez a fél bontó okul érvényesít” — mondja a Kúria.

A házassági törvényünk a házasság felbontását csak valamelyik házaspár vétkeisége alapján engedi meg és így a bontást kérőnek az alperes házaspár vétkeiségét megállapító bontóokot kell igazolnia, hogy a bontó kereset eredményre vezessen, de sehol sem követeli meg, hogy a bontást kérő ártatlan legyen. A 76—80. §-ok, melyek a bontó okokat felsorolják, így kezdődnek: „a házasság felbontását kérheti az a házaspár” (tehát a házaspár, jelző nélkül, akár vétkes, akár nem.) A H. T. 85. §-a megengedi viszont kereset nélkül a házasság felbontása mellett az alperes kérelmére felperes vétkeisége nyilvánítását is, tehát felbontja a házasságot, habár felperes maga is vétkes, ha alperessel szemben bontó okot igazol. Tehát az egyedüli követelmény

bontó ok igazolása alperessel szemben, akár ártatlan felperes, akár vétkes. A felperes vétkessé nyilvánításának csak más szankciói vannak. Aki alperes vétkes cselekményébe beleegyezett, vagy abban részes, azért nem kérheti a házasság felbontását, mert a bontó ok ezáltal elenyészik, mint megbocsájtás esetén, bár a H. T. 81. §-a az elenyésztés kifejezést nem használja. Ugyanezen 81. §. második bekezdése határozottan is kimondja, hogy „az a körülmény, hogy a felbontást kérő házastárs ellen is forog fenn bontó ok, a kereseti jogot ki nem zárja.”

„Szigorú és a házassági intézmény jelentőségének megfelelő felfogás szerint ugyanis a házastársak tekintet nélkül egymás magatartására, házastársi kötelességeiket teljesíteni tartoznak és az egyik fél kötelességszegése a másikat hasonló vétkes magatartásra nem jogosítja fel” — folytatja a Kúria.

Ez a más ítéletekben is visszatérő kijelentés megfelel a házasság etikai méltatásának és elvileg kizárja a culpa-compensatiót. Azért mert az egyik vétkezett, a másik félnek nincs több szabadsága vétkezésre. Nincsenek szigorúbb és lazább követelményekkel felruházott házasságok.

„Ha azonban a kereset viszonylagos bontó okra van fektetve, — szól a további szöveg — minthogy ilyenkor a bíróság a házasság felbontását csak akkor mondhatja ki, ha a házassági viszony súlyos megromlásáról meggyőződött, kikerülhetetlen annak a mérlegelése, elviselhetetlenné vált-e a házassági együttélés arra a félre nézve, aki a házassági kötelességeket maga is súlyosan megszegte.”

Az kétségtelen, hogy a H. T. 80. §-ában említett bontó oknál a törvény értelmében a bontó ok fennforgása esetében még mérlegelni kell, hogy a házasság fel van-e dülva oly mértékben, hogy a felbontást kérőre elviselhetetlen, de ezt vizsgálni kell, akár ártatlan, akár vétkes a felbontást kérő fél. Miért tehát a bontást kérő vétkességének hangsúlyozása? Mert a Kúria az elviselhetetlenséget nem, mint lélektani, érzelmi állapotot, hanem etikai értékelés alapján mérlegeli. A vétkes félnek többet kell elviselnie, mint az ártatlannak. Aki maga is vétkes, annak olyat is el kell viselnie, ami az ártatlanra nézve elviselhetetlen. Lényegileg a Kúria az ártatlan félnél az elviselhetőséget vizsgálja, viszont annál a félnél, ki maga is vétkes, azt méri ki, hogy vétkességére való tekintettel mit kell elviselnie, ha az érzelmileg reá nézve elviselhetetlen is.

„A felfogásában laza és erkölcsi érzületében fogyatékos felperes, — mondja az ítélet — tehát jogosan nem hivatkozhatik arra, hogy hitvesi érzelmeiben az alperes őt vétkes magatartásával olyan mértékben sértette volna meg,

mely a házassági életközösség erkölcsi alapjait végkép le-
rontotta, következőleg az alperessel szemben igazolt bontó
ok a házassági viszonyt helyrehozhatatlanul megtörte és reá
nézve elviselhetlenné tette."

A Kúria tulajdonképpen mégis öszeméri és kompenzálja
a két fél vétkességét, amit pedig elvileg e határozat előbbi
részében kizár, mikor az elviselhetlenség kérdését, mely
tisztán érzelmi, lélektani kérdés a felek erkölcsi megbírá-
lása alapján dönti el, mikor úgy beszél, hogy „felperes
nem hivatkozhatik jogosan a házassági életközösség elvisel-
hetlenségére", itt már nem jogosságról és vétkességről
van szó, hanem tisztán egy lélektani állapot, egy lélektani
tény elbírálásáról.

Kétségtelen, hogy a másik fél magatartása nem közöm-
bös a vétkesség elbírálásánál. Más megítélés alá esnek a
sértő szavak, a tettlegesség, ha arra a másik fél nem adott
okot, mintha a magatartás csak a másik fél kötelességszegő
cselekményének következménye volt, az váltotta ki, de ezt
ott kell figyelembe venni, mikor a kötelességszegés súlyos-
sága nyer elbírálást és esetleges következménye a bontó ok
meg nem állapítása súlyosabb kötelességszegés hiányában.
Ha azonban a bontó ok a szándékos és súlyos kötelesség-
szegés alapján az összes körülmények és a másik fél ma-
gatartásának is figyelembe vételével meg van állapítva, úgy
a vétkesség kérdése eldőlt és akkor már az elviselhetlen-
ség és a házasság feldultságának kérdése tisztán lélektani
alapon döntendő el, tekintet nélkül a felek vétkességére.
Legfeljebb arról lehet szó, hogy a laza erkölcsi felfogású
felek kevésbé érzékenyek erkölcsi botlások iránt és így az
elviselhetlenség állapota náluk nehezebben következik be.

Ifj. Dr. Szigeti László.

Választottbíráskodás címen a „Választottbíráskodási
központ" folyóiratot ad ki a választottbíráskodás eszméjé-
nek propagálására. A cél igen rokonszenves, de a kivitel
módja úgy a választott bíráskodásra, mint az ügyvédségre
nézve az alapítók legjobb szándéka mellett is sérelmes. Bár
a lap egyik cikke igyekszik az ügyvédség aggályait elosz-
latni, nézetünk szerint érvei nem meggyőzőek. Bár kiemeli,
hogy a választott bírák közé külön ügyvédek nevét nem
veszi fel és így minden kifogástalan ügyvéd lehet választ-
tott bíró, mégis a szervezet a legjobb hiszemben is a felek
egyoldalú befolyásolására és egyes ügyvédek részére mono-
póliumszerű helyzetek megteremtésére alkalmas. Elsősor-
ban van egy elnöki jegyzék, ahol egyes ügyvédek és más
egyébként kiváló jogászok vannak felvéve és ez már magá-
ban arra vezet, hogy az elnökök helyzetüknél fogva azok-